

Azonban egy szerelem is ekkor született: Czetz és az általa „Fekete Rózsának” becézett Basilia Ortiz de Rosas kisasszony között. Az elbűvölő szemű hölgygel, J. M. Rosasnak – a volt diktátornak, az Argentín Confederáció elnökének – unokahúgával a következő évben (1859 március 2-án) örök hűséget esküszik Sevilleban, a San Vincente templomban.

Alig két hónap múltán ismét Itáliában serénykedik nagy lelkesedéssel a magyar légió szervezésében. A váratlan villafranca-i béke megdöbbeníti. Súlyos és végleges döntésre szánja el magát: elhagyja Európát. Ekkor még nem sejtí: soha nem látja többé hazáját. Argentínába hajózik feleségével, családjával, ahol majd sikeres katonai pályafutásával és iskola alapítással szerez megbecsülést. Földmérő szaktudására igényt tartanak, kezdetben ezzel is keresi kenyerét. Katonai térképészeti intézetet alapít. 1865-től jelentős szerepet vállal a Paraguay elleni háború szervezésében. Ezután az argentinai katonatisztképzés irányítójaként Buenos Airesben létrehozta a Katonai Akadémiát a Colegio Militar-t, amelynek 25 éven át, 1895. évi nyugdíjazásáig igazgatójaként működött. Közben 10 évig Ente Rios tartomány vízügyi rendezését irányította. Az 1870-es évektől vázlat-jellegű emlékiratait rendezte. Szerette volna – de megromlott látása már nem engedte – emlékezéseinek további kidolgozását. Hazautazási tervei is reménytelenné váltak. Egy kockázatos operáció sikertelensége végleg elvette látását. 1904 augusztusának végén tüdőgyulladás járult a végkifejtettséghez, amely szeptember 6-án következett be: a 82 éves tábornok végleg lehunyta szemét.

Egykori szülőhelye, Gidófalva előjárói, lokálpatriótái, a község ifjúsága, életének kutatói, az Örmény Kisebbségi Önkormányzat, valamint a Magyar Emlékekért a Világban Egyesület tisztelgett a példamutató örmény-szekély ember, magyar szabadságharcos emléke előtt. Akárcsak sok ezer kilométernyire a leszármazók, az Argentín Köztársaság képviselői, az általa alapított Akadémia vezetői és növendékei, emlékeztek hasonlóan nagy tisztelettel e napokban, 2004 év őszén Buenos Airesben.

Messik Miklós

Negyvenéves a Csávolyi Falumúzeum

Baja város és vonzáskörzetében, de talán Bács-Kiskun megyében is negyven évvel ezelőtt Csávoly községben jött létre az első országosan is elismert muzeális „Helytörténeti Gyűjtemény”, – ahogy mi hívjuk – a Falumúzeum. „A népi közösségnek a hagyomány és szokás azt jelenti, mint a nemzetnek az alkotmány és törvény.” A cégbírósnágnál bejegyzett, Csávolyi Honismereti Baráti Kör Egyesület patronálásával a Községi Önkormányzat fenntartásával és a Polgármesteri Hivatal irányításával ma a Falumúzeum külön épületrészben, öt helyiségben 184 m² alapterületen várja érdeklődő vendégeit. Szerencsésnek tartom magam, hogy jelen lehettem az országos, megyei és helyi honismereti mozgalom szárnybontásánál, falumúzeumunk alapításánál.

A csillagok és a geológia feltételezett korszakaihoz képest negyven év igen jelentéktelen, de valamely testület, intézmény, életében és működésében elég idő ahhoz, hogy néhány pillanatra megpihenvén áttekintsük az itt folyó munkát. A negyven évvel ezelőtti nyáron felvetődött gondoltból indult el az elhatározás. A Honismereti Baráti Kör közgyűlése vállalta fel, hogy új formájában kerüljön bemutatásra a Csávolyon élő vegyes nemzetiségű lakosság sokszínű kultúrája. Ebben jó partnerre találtunk a pedagógusokban, az iskolai szülők, tanulók körében, és nem utolsósorban a csávolyiak rokonszenves lokálpatriotizmusában. Egy emberöltő után az alapító tagokból már csak hárman maradtunk, akik az alkalmi gyűjteményből 1964. június 16-án nyitottuk meg az első állandó jellegű kiállítást.

Múzeumunk arculata gyökerei természetesen messzebbre nyúlnak vissza. A tárgyi emlékek javát már 1959-ben, a „Pincétől a padlásig” című akció során, a felnőtt és iskolai helytörténeti szakkörök tagjai gyűjtötték össze, ami bizonyos fokok megérintette a közgondolkodást is. Ma már önként, kérés nélkül hozzák ajándékaikat a falumúzeumba. Nyilvánartást vezetünk ezekről, az ajándékozók számon tartják azokat, és szeretik viszontlátni. Mi pénzért még semmit sem vásároltunk. Köszönet az ajándékozóknak!

Kiállításunk a régi kor szellemét idézi, teremről teremre járva más-más hatások érik a látogatót. Megtalálható itt minden kornak a hagyatéka: a fasiszmus, antifasiszmus, kommunizmus,

internacionalizmus és természetesen a falu békés, rögeszmék által nem torzított korszakának emlékei. Ez a mi történelmünk! A mi korosztályunk, a palatáblás generáció hagyatéka az utókor számára. A tárgyak visszatükrözik településünk négy nemzetisége népi kultúrájának sajátos arculatát.

Gyűjteményünk több részből áll. A magyarsággal sorsközösségben élő horvát-bunyevácok és németek sokszínű kultúrájából villant fel képeket, melyek a békés együttélésüket tükrözik. Évenként egy-két időszakos kiállításnak is helyet adunk. Az elmúlt évben – Felsőszentiván és Rémszomszédközségekkel közös szervezésben – rendeztük meg a front elől elmenekült németek, az itthon maradtok egy részének kitelepítésével, az 1947-es Csehszlovák „lakosságcsere” során 19 kitelepülésről kitelepítettek tiszteletére – most először – a Rákóczi Szövetség segítségével a „Felvidéki napok”-at. Ez alkalomra készült „Két haza egy szívben” című időszakos kiállítást váltotta fel ez év május elsején – Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása napján – a mi jubileumi „Negyven éves a falumúzeum” című kiállításunk. Ezen gazdag történelmi, szakrális, néprajzi, népművészeti, anyagot láthatnak. Figyelemfelkeltők a tablók, grafikák, albumok, háromnyelvű napi krónikakötetek: 1963-tól 53 kötet mintegy 6 ezer gépelt oldalon. Vitrinben láthatók a helytörténeti füzetek sorozat (10 kiadvány 2536 oldalon számos fekete-fehér és színes fotóval): „Az elhunytak tiszteletére, az élőknek emlékezetül, az utódoknak megőrzésre” mottóval. A nevezetes csávolyi személyiségek arcképcsarnoka, a sok sportserleg, a tanulók által iskolakrétából készült méretarányos makett a községről, továbbá a község bel- és külterületi nevekkkel ellátott színes térképei szinte vonzzák a szemet.

Mondják, hogy nyomot hagy maga után az ember, azon a földön, hol bölcsőt ringatott. Nekem, aki itt születtem, 42 év után itt mentem nyugdíjba, egész életemet áthatja „a szűkebb pátriám és népének szeretete. Ma is rendszeresen tartom a „rendhagyó órákat” a múzeumban, hisz a tanulók a legszorgalmasabb látogatóink. Boldog vagyok, hogy megélhettem, hogy az iskolában „Hon- és népismeret” címmel bevezették a kötelező oktatást. Sajnos Csávolyon ez csak a 6. osztályban érvényesül és heti 1 órát jelent, kiváló tanár munkájával.

Számomra a falumúzeum az élet egy kitérített helye. Hely, ahol, ha akarom végigfutom minden nap a látványtárat, vagy csak beszaladok egyetlen tárgy kedvéért. Bármikor is hagynom nyitva a bejárati ajtót, azonnal akad érdeklődő, beszélgetőtárs! Az érdeklődést mutatja a bel- és külhonból egyaránt érkezők elismerő bejegyzései a vendégeknyelvben. Örömmel vagyok jelen, mert számomra ez több, mint hobbi, megszállott életforma. Hitvallásom: „Őriznünk kell azok emlékét, akik e tájat alakítják.”

A jubileum alkalmával elsősorban köszönetemet, fejezem ki mindazoknak, akik segítségemre voltak a többször is veszélyeztetett falumúzeum megvalósításában, ferunmaradásában. Nagyon sok ember munkája rejlik benne.

E helyről köszöntöm a testvérmúzeumot. Az egykori csávolyi, ma Németországban élő németek az új hazában is hagyománytiszteelő szándékkal hozták létre saját „csávolyi” múzeumukat. Láttam, hogy milyen csodálatosan gazdag anyag van együtt Waiblingen városban. „Das muss man sehen, sowie die Traditionspflegung der in Deutschland lebenden in der Heimatstuben in Waiblingen”. Velük való kapcsolatunk állandó! A kezdő lépést mi tettük meg. Ma Waiblingen Baja testvérvárosa!

A kiállításon végigjárhatjuk a különböző kultúrák, korok, helyek idejét, s azon belül megismerhetjük a sok fajta időfelfogást. Hosszú időre visszamehetünk a múltba és betekinthetünk korok egy-egy pillanatába, s különböző eszközök segítségével láthatjuk, hogy helytől, kortól függően milyen allegorikus megjelenései vannak az időnek. A kiállítás a látogatót nemcsak tájékoztatja sok fontos és érdekes dologról, hanem lehetőséget ad arra is, hogy nézelődés, olvasgatás közben ki-ki átélhesse a szűkebb hazához, lakóhelyéhez való tartozás, az együttélés, az együtt alkotás semmiivel sem pótolható érzését. Váci Mihály költő szavait kölcsönözve: „Gyűjtsétek össze a régi szerszámnyeleket ha kezet akartok szorítani azokkal, akiknek jogutódai vagyunk a boldogságigényben. S időnként szorítsuk meg keményen ezeket az ereklyéket. Nagy szükség van rá.”

A falumúzeum (Eötvös u.1.) minden kedden 2–3 óra között várja vendégeit. Vidékieket (csoportokat) bejelentésre (79/352-176) bármikor. Tárlatvezetés három nyelven. A Tájékozók-Múzeumok rendszerének pecsételő helye. Látogatása ingyenes! (A falumúzeumról háromnyelvű színes leporellót ajándékozunk.) Mindenkit szeretettel invitálunk és várunk a falunkba. „Béke a belépőkre, áldás a kimenőkre”.

Befejezésül még csak annyit, hogy falunkban kellemes időtöltésként sok érdemes látnivaló van. Megyénkről szóló útikönyvből idézek: „... a Jánoshalmára vezető út mellett van a Bara-tó, amely kitűnő horgászvíz és fürödni is lehet benne”. Az egykori érseki erdőben „a 172 méter magas Ólom-hegy, amely Bácska és Bács-Kiskun megye legmagasabb pontja. A tetején lévő kilátóról szép kilátás nyílik a környező vidékre, ahol még nyomokban megtalálhatók a római híres védvonalak maradványai. Ezt a nép Ördög-árokknak nevezi.” A faluban látható szobor-együttes az Aradi vértanuk emlékművével kezdődik és a millenniumi emlékkövel zárul. A községháza előterében pedig tablószerűen a „Jefényképezett falu”. Mindezeknek üzenetük van, érdemes nézni őket!

Dr. Mándics Mihály

PÁLYÁZAT

A Palóc Társaság pályázata

1989-től január 22-e a magyar kultúra napja. 1823-ban ezen a napon fejezte be Kölcsey Ferenc nemzeti imánk, a Himnusz írását.

A *Palóc Társaság* tíz évvel ezelőtt hirdette meg első alkalommal a pályázatot, amelynek célja a magyarságtudat elmélyítése, a szülőföld iránti hűség erősítése, az anyanyelvi képességek fejlesztése és magyar fiataljaink tehetségének kibontakoztatása.

2005-ben tehát 10. alkalommal hirdetjük meg pályázatunkat. *Kérjük magyar fiataljainkat a Felvidéken, Magyarországon és az egész Kárpátmedencében, hogy dolgozataikkal vegyenek részt, gondolataikkal járuljanak hozzá jubileumi pályázatunk sikeréhez.*

2005-ben az alábbi témák közül válogathatnak a pályázók:

1. „Kertész leszek...” — József Attila üzenete a fiataloknak
2. Az én költőm József Attila
3. Határokkal szabdalni magyarság: tudunk egymásról?
4. Szülőföldem szép határa
5. Az én falum (vagy városom, vagy utcám...)
6. Kire (mire) büszke szülőfalum (szülővárosom)?
7. Rég volt, igaz volt (egy kis helytörténet)
8. Iskolám névadója és én
9. Ez az én hazám
10. Magyar kultúránk Európában

A pályázaton való részvétel feltételei:

- a pályázaton az alapiskolák (általános iskolák) felső tagozatosai (*I. kategória*) és a középiskolások (*II. kategória*) vehetnek részt több dolgozattal is;
- a dolgozatok terjedelme az I. kategóriában legkevesebb egy, a II. kategóriában legkevesebb három, kettes gépi sortávolsággal írott A4-es oldal;
- a szépen kivitelezett pályamunkák előnyben részesülnek; fényképpel, rajzzal díszíteni, ki egészíteni a dolgozatokat lehet, de nem kötelező;
- a pályamunkákon tüntessék fel a pályázó nevét, életkorát, lakcímét, iskolája nevét és címét, a kategóriát valamint a felkészítő tanár nevét;
- a dolgozatokat 3 példányban kérjük eljuttatni az alábbi címre:
Palóc Társaság, 991 22 Olováry (Óvár) 132;
beérkezési határidő: 2005. február 4.

Eredményhirdetés a márciusi nemzeti ünnepen lesz. Mindkét kategória győztesei jutalom-ban részesülnek. Gondoskodunk a legjobb pályamunkák megjelentetéséről is.

A színvonalas dolgozatok megírásához jó felkészülést kívánunk!